

МЕЖДУПОКОЛЕНЧЕСКАТА КЪЩА- ВЪЗМОЖНОСТИ И ПЕРСПЕКТИВИ ЗА ОБРАЗОВАТЕЛНИ УСЛУГИ НА РОДИТЕЛИ-РОМИ

Милена Илиева

Катедра „Социални дейности”, Медицински факултет, Тракийски университет, Град
Стара Загора 6000, ул. „Армейска” № 11, България
soc.dein@abv.bg

ABSTRACT

The article introduces the concept of alternative education and social service to attract and develop parenting skills of the Roma community in postindustrial society.

Key words: Roma parents, education, Roma kids, Community center, Community services

Семейната среда играе важна роля при оформяне на ценностите у детето. Когато обаче в центъра е позиционирано ромското дете, тогава концептуалната рамка на проблематиката придобива още по-широк кръг от взаимно свързани елементи, които няма как да бъдат пренебрегнати. През последните години все повече учители, обучаващи ромски деца твърдят, че родителите на децата са по-неграмотни, в сравнение с бабите и дядовците на учениците. Неглижирането на родителите към учебният процес все повече се засилва, като тенденциите са и възпитанието да бъде прехвърлено на учителите, когато се отнася за ромските деца.

В община Стара Загора има някои особености на социално-икономическия живот, които определят спецификата на местната ситуация. Стара Загора е община, където е налице голямо етническо разнообразие с представители на почти всички етнически групи като българи, роми, турци и др. Както в по-голямата част на страната, така и в община Стара Загора, ромската етническа група има най-сериозни интеграционни проблеми, поради висока концентрация на безработица, ниска образованост и незадоволително качество на живот. Според местните неправителствени организации в общината съществуват тенденции за отпадане на деца от училище, като все повече обхващат не само деца от ромската общност, но и деца от турската общност. В град Стара Загора се намира и един от най-големите обособени ромски квартали „Лозенец”, с население по данни на сдружение „Свят без граници” над 35 000 души. В съседство до него се намира друг по-малък квартал „Македонски” със смесено население- роми и българи.

Община Стара Загора е една от пилотните за развиване на алтернативни социални услуги като Малък групов дом и Приемна грижа. Паралелно с това в общината съществуват и редица проблеми, които затрудняват ефективната реализация на алтернативни услуги в и за ромската родителска общност:

1. Липса на здравноосигурителни вноски и ненавременно регистриране и проследяване на бременност.
2. Липса на умения за качествена грижа за децата в общността и отговорно родителство.
3. Ниска степен на грамотност и квалификация на възрастните роми.
4. Нисък стандарт на живот /фактор за нередовно посещение в училище, непълноценно участие в учебно-възпитателния процес и увеличаване броя на отпадналите ученици/.
5. Висока степен на безработица сред етническите малцинства в Общината.
6. Ниски доходи на заетите в трудовоправни отношения роми, поради липса на образование и квалификация.
7. Митове, нагласи и предразсъдъци в общността, които допринасят за маргинализация и етнифициране на посочените по-горе проблеми.

Бъдещето е обсипано с мечти и желания. Какви са мечтите на родителите- роми? Имат ли конкретна визия за годините пред тях, осъзнават ли какво им предстои и имат ли мотивация да постигнат и реализират мечтите си? Това се вижда най-ясно от получените резултати от проведената анкета, отнасящи се до желаният битовизъм- хубава кола, хубава къща, пари. В отговорите на родителите не се споменава придобиването на образователен ценз за тях или децата им, както липсва и стремеж за подобряване на квалификацията.

От общия анализ на проведеното проучване се очертава още един проблем- този, свързан със спазването на общоприетите норми, йерархическата субординация в ромската общност, контролът и зависимостите вътре и извън ромските общности. Този проблем е тясно свързан и със спазването и подчинението на закона в широкия смисъл на думата.

Социалния и образователен опит на българските и ромските родители, независимо от това че носи белезите на различията може да бъде унифициран в условията на неформално обучение, като по този начин се преодоляват безболезнено противоречията между тях, които според някои автори са иманентна характеристика в процесите на общуване. Това налага както в процеса на обучение, така и в процесите на общуване на различни равнища, включването на игрови технологии, ролеви игри и интерактивни занимания, учене чрез правене, създаване на навици и възпитание за поведенчески норми, повишаване на самочувствието и затвърждаване на ценностите в семейството като уникални.

Естествено е това да се случва в условия, близки до общността, като по този начин ще се осъществи плавно преминаване от култура в друга култура, без родителите независимо от какъв произход са да изпитат стрес от новото, от непознатото. Целта е неформалното обучение е да бъде лесно, без противопоставяне на ценностна система и чрез създаване на отношения на равнопоставеност. Това може да се постигне чрез общностен център- Междупоколенческата къща.

Какво представлява общностният център, т.нар. Междупоколенческа къща? Място, защитено пространство, в близост до общността или в самата общност, където родители от различни възрастови групи обменят опит и се обучават неформално, на чаша чай или кафе. В Стара Загора такъв общностен център е изграден в квартал «Лозенец», в който са обособени няколко помещения- мини-зала за работа с деца, мини-зала за работа с родители, административна част. От съществено значение е общностният център да не наподобява офис, а да пресъздава домашният уют и да се възприема като част от ежедневието. Концепцията е адаптирана от така наречените «Майчини центрове», възникнали като женска самоинициатива в Германия преди 25 години в отговор на нуждата на жените, чийто социални контакти са били ограничени в резултат на майчинство или престой в къщи, поради отглеждане на децата им. Впоследствие, по примера на първите центрове в Германия, възникват Майчини центрове в Холандия, Австрия, Лихтенщайн,

Швейцария, Италия, Чехия, Словакия, Босна и Херцеговина, САЩ, Канада, Кения, Руанда, Филипини и др. страни от цял свят. Понастоящем, над 750 Майчини центрове от цял свят се обединиха помежду си и създадоха Мрежата MINE, която представлява международното движение на Майчините центрове.

Междупоколенческата къща поставят жените и семействата в центъра на живота и ги подкрепят в изграждането на вярата им и способността да си помогнат сами и един на друг. Въпреки високото технизиране и глобализиране на живота, човешките обстоятелства остават непроменени: на местно ниво, децата, възрастните, болните и инвалидите се нуждаят от постоянно обгрижване и устойчиви взаимовръзки. Даващите грижа се нуждаят от подкрепа при изпълнението на тази плашеща задача, която в съвременното общество често не може да се предостави повече по естествен начин чрез семейните структури. В свят, в който насилието нараства сред младите и децата, които не успяват да почувстват смислена връзка с обществото и в общества, където старостта намаляващо се поставя в традиционни системи за грижи са необходими нови начини за общностни грижи. Дейностите покриват голям

спектър: грижа за деца, здравни грижи и грижа за възрастни, компютърни курсове, взаимно обучаващи се групи, топла храна, малък бизнес като фризьорство, магазин “Втора ръка”, обществена пералня, градинарство и др. Майчините центрове въздействат на много нива. Те повлияват качеството на родителството и семейните взаимоотношения, а също така и добрите съседски отношения, допринасят за социалното сътрудничество и интеграцията в общностите.

За да може родителят да бъде привлечен като партньор активна роля в Междупоколенческата къща има модераторът, чиято роля и функция са от съществено значение за повишаване на резултатите от неформалното образование. Модераторът е част от общността, с авторитет, с минимум средно образование.

Неформалните обучителни дейности, които се предоставят напълно безплатно обхващат следните модули:

1. Кой съм аз и какво мога да правя?
2. Какви са моите лични, семейни и общностни ценности
3. Колко добре общувам с другите?
4. Какви са отношенията ми с другите?
5. Какво означава общността за мен?
6. Как да вземам правилни решения?
7. За промените и бъдещето

Обучението се прилага интерактивно и се провежда в удобно за родителите време. Една от основните идеи е регулярността на проведените модулни сесии и запазване постоянният състав на участниците в него. По този начин резултатността от сесиите се повишава. Времето за провеждане е до 90 минути.

В края на модулното обучение се отчитат следните промени в ромските родители:

- ❖ Кооперират се в група;
- ❖ Развиват умения за себепредставяне;
- ❖ Идентифицират идеята за самоуважението;
- ❖ Поставят краткосрочни приоритети;
- ❖ Отстояват позиции чрез аргументиране при взимането на решения;
- ❖ Внимателно слушат другите;
- ❖ Преценяват мнението на другите без предубеждения;
- ❖ Изграждат самоувереност и дават алтернативна гледна точка;
- ❖ Разбират ролята на взаимната зависимост в обществото;
- ❖ Извършват конкретни действия за подобряване на живота и за

положителни промени.

Ангажирането на родителите в училищния живот, запознаването на учителите със специфичните особености на ромския етнос е добра основа за съвместно обучение, основано на межкултурно разбиране; което пък от своя страна ще е в състояние да преодолее съществуващия негативизъм у учителите към способностите на ромите и предпоставка за взаимно разбиране, толерантност и търпимост, тъй необходими в постиндустриалното общество.

От посочените по-горе аргументи става ясно, че е необходимо чувствително разширение на социалния и образователния хоризонт и подобряване житейските перспективи за ромските родители и в частност образованието, включително и неформалното на ромските родители. Това може да се постигне чрез взаимно опознаване и участие в съвместната социализация между родители от различни етнически групи.

Високите постижения за макар и малка част от ромския етнос са основания за възможностите им свързани с преодоляване на затвореността в общността, овладяването на знанието като човешка ценност, уменията им да стимулират другите, себеутвърждаването им

в различните общности, овладяването на професии, изискващи висока образованост и квалификация.

Литература:

1. Илиева, М «Съвременни образователни тенденции и предизвикателства в предучилищното образование и ранната детска възраст на ромските деца в България», II Есенен научно-образователен форум «Съвременни предизвикателства пред учителската професия», СУ «Св. Кл. Охридски»- ДИУУ, 24-25 ноември 2012г.
2. Илиева, М. «Образователни тенденции и предизвикателства в предучилищното образование и ранната детска възраст на ромските деца в България», сб. «Съвременност и традиции в предучилищното образование», ЧСОУ «Делфините», април 2012г., стр. 47-51
3. Илиева, М. «Ефективни подходи за насърчаване на ранното детско образование в ромски общности», сб. «Образователни стратегии, иновации и модели», Тракийски университет – ДИПКУ, гр. Стара Загора, 2011г., XII Национален педагогически форум с международно участие», ISBN 978-954-691-069-1
4. Стойков, А. Нерешени проблеми на приобщаващото образование при децата-роми в България. Сборник научни статии от международна научно-практическа конференция на Асоциация на професорите от славянските страни, септември 2012г., Китен
5. Стойков, А, «Развитие на уменията за съвместно договаряне и планиране на действията при речевото общуване на 5-6 годишните деца», Сборник доклади от IV Национална конференция по предучилищно образование, Стара Загора, 2011г., стр. 62
6. Шошева, В., Бенкова, Кр., Динчийска Ст., „Умения за социална работа”, (помагало за социален тренинг), Стара Загора, 2008г.